

УДК 633.11«324»: 631.5

СТРОК СІВБИ В ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЗАХІДНОГО ЛІСОСТЕПУ

Свинар М.М., аспірант

e-mail: svynarm@pdatu.edu.ua

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський

Зернові культури є основою не тільки продовольчої безпеки, але й джерелом важливої сировини для багатьох галузей промисловості. Вони відіграють важливу роль у підвищенні врожайності та валових зборів зернової продукції.

Пшениця озима – це одна з найбільш популярних та затребуваних культур на українських землях. Збільшення урожайності та покращення якості зерна вимагають постійного вдосконалення технології вирощування з використанням сучасних новітніх наукових розробок [1, 2].

Ґрунтово-кліматичні умови окремих регіонів Лісостепу західного суттєво відрізняються між собою. А це, в свою чергу впливає на встановлення оптимальних строків сівби сільськогосподарських культур, зокрема, і пшениці озимої.

Останнім часом, в технології вирощування пшениці озимої значна увага надається строкам сівби. Ряд вчених зазначають, що відхилення від оптимальних строків сівби суттєво впливає на інтенсивність росту та розвитку рослин восени, накопичення запасних речовин у листках і вузлах куштиння, морозо- та зимостійкість, стійкість до несприятливих факторів навколишнього середовища, густоту продуктивного стеблестою, зниження урожайності та погіршення якості зерна. Саме від строків сівби також залежить пошкодження рослин шкідниками та ураження хворобами [3, 4].

Для отримання високих урожаїв сільськогосподарських культур під час росту та розвитку рослин необхідні сприятливі погодні умови, які в свою чергу залежать від некерованих природних факторів. Таким чином, змінюючи строки сівби можна впливати на забезпеченість рослин, як теплом, так і сонячною радіацією [5].

За даними багатьох досліджень встановлено, що зміщення строків сівби від оптимальних спричиняє до суттєвого зниження врожаю. В. Русанов зазначає, що сівба в оптимальні строки повинна забезпечити проходження рослинами пшениці озимої в осінній період тих етапів органогенезу, від яких у подальшому залежить рівень життєдіяльності агробіоценозу та його продуктивність [6].

Останнім часом, у зв'язку із загальним потеплінням клімату, слід переглянути технології вирощування сільськогосподарських культур, зокрема, й пшениці озимої, урожайність, якої залежить від перезимівлі рослин. За

даними багатьох досліджень щодо вивчення строків сівби спостерігається тенденція до зміщення оптимальних термінів у сторону пізніших [2, 7].

Строки сівби впливають на ріст і розвиток рослин, перезимівлю, виживання, урожайність та якість зерна. Вони є неоднаковими для різних ґрунтово-кліматичних зон. Тому при сівбі сільськогосподарських культур, слід враховувати термін сівби з урахуванням особливостей року, попередників, наявності вологи в ґрунті тощо. Саме тому правильне визначення термінів сівби є однією з найважливіших умов збільшення врожаїв зерна [5].

При ранніх строках сівби пшениця озима витрачає більше вологи і є менш стійкою проти несприятливих умов перезимівлі, а також складніше переносить весняну та літню посухи. За ранніх умов сівби вона сильно кушиться. В результаті чого рослини переростають і починають інтенсивно використовувати запасні поживні речовини, стають менш стійкими до різних несприятливих факторів та знижують зимостійкість. Окрім того, при ранніх строках сівби рослини пшениці озимої більше пошкоджуються шкідниками і уражуються хворобами. Посіви є більш забур'янені та можуть випривати. Навесні, коли пшениця починає кушитися, бур'яни випереджають її в рості та затіняють, забираючи при цьому основну частину елементів живлення та вологи. Все це спричиняє до сповільнення росту рослин, зрідження посівів і зменшення врожаю [5].

При пізніх строках сівби спостерігається слабкий розвиток рослин, які формують малу кількість стебел, листків, не утворюють вторинної кореневої системи, тобто не встигають восени розкушитися, що в підсумку призводить до зниження врожаю. За таких умов рослини більше схильні до вимерзання, випирання, в зимовий період зріджуються і нерідко гинуть [8].

Отже, правильно встановлений оптимальний строк сівби пшениці озимої відповідного сорту для конкретних ґрунтово-кліматичних умов – це створення найбільш сприятливих умов для рослин під час вегетації.

Аналіз багаторічних досліджень показує, що лише при сівбі в оптимальні строки рослини можуть повністю використовувати всі необхідні чинники для свого росту та розвитку, а також забезпечити найвищу урожайність та якість зерна пшениці озимої.

Таким чином, актуальним питанням є розробка нових і вдосконалення існуючих елементів технологій вирощування пшениці озимої, які спроможні забезпечити максимальну реалізацію біологічного потенціалу в різних ґрунтово-кліматичних умовах. Саме тому, у зв'язку із зміною клімату, а також вдосконаленням агротехнологій важливого значення набуває оптимізація строків сівби пшениці озимої.

Література

1. Ткачук В.П., Тимощук Т.М. Вплив строків сівби на продуктивність пшениці озимої. *Вісник аграрної науки*. 2020, №3 (804). С. 38-44. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk202003-05>

2. Польовий В.М., Лукашук Л.Я., Гук Л.І. Ефективність інтенсифікації технології вирощування пшениці озимої в Західному Лісостепу. *Вісник аграрної науки*. 2018. №11 (788). С. 35–40. doi: 10.31073/agrovisnyk 201811-05
3. Петриченко В.Ф., Корнійчук О.В. Фактори стабілізації виробництва зерна пшениці озимої в Лісостепу Правобережному. *Вісник аграрної науки*. 2018. №2 (779). С. 17–23. doi: 10.31073/agrovisnyk201802-03
4. Кривенко А.І., Почколіна С.В., Безеде Н.Г. Урожайність та якість зерна перспективних сортів озимої пшениці за різними строками сівби в умовах Південного Степу України. *Таврійський науковий вісник*. 2019. №107. С. 78–85.
5. Ляшенко В.В., Маренич М.М. Вплив строків сівби на продуктивність посівів пшениці озимої. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2010. №2. С. 46-50. <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2010/02/48.pdf>
6. Русанов В. Технології вирощування озимої пшениці та їх оцінка. *Агроном*. 2008. №4. С. 84-88.
7. Уліч О.Л. Вплив строків сівби на реалізацію потенціалу продуктивності сучасних сортів пшениці м'якої озимої в умовах зміни клімату. *Сортовивчення та охорона прав на сорти рослин*. 2014. № 4. С. 58–62.
8. Зінченко О. Строк сівби і норма висіву як фактори продуктивності різних сортів озимої пшениці. *Вісник БДАУ: Зб. наук. праць*. Біла Церква, 2007. Вип. 46. С. 5-8.

УДК: 652:631.635.5:631.452

ВПЛИВ ВИРОЩУВАННЯ КВАСОЛІ НА РОДЮЧІСТЬ ГРУНТУ

Сівак Н.В., аспірант, **Бахмат М.І.**, д.с.-г.н., професор

e-mail: natashathcbrij@gmail.com,

zhzr@pdatu.edu.ua

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м.Кам'янець Подільський

Як відомо, зернобобові культури збагачують ґрунт цінною органічною масою, азотом, поповнюють орний шар фосфором, калієм, кальцієм, покращують структуру ґрунту і підвищують його родючість. Вони є найкращими попередниками для більшості культур сівозміни і найціннішими сидеральними добривами, їх можна вирощувати без застосування азотних добрив, на долю яких доводиться до 30 % енергозатрат в інтенсивних технологіях. Необхідно враховувати, що коефіцієнт використання азоту з мінеральних добрив становить лише 50 %, тобто значна частина їх забруднює нітратами ґрунтові води, а біологічний азот повністю утилізується живими організмами [1].

Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва безумовно сприяла суттєвому нарощуванню виробництва продукції. Разом з тим, техногенний процес поступово призводить до негативного впливу на довкілля.